

Artalan Bilgisinin Çeviri Üzerindeki Rolü

Suna Akalın¹

Özet

Bu çalışmanın amacı Lisans öğrencilerinin Çeviri derslerinde kullanabilecekleri etkili ve pratik öğretim yöntemleri geliştirebilmektir. Bu çalışma, özellikle çeviride konu hakkında ön bilgi almanın çevirinin kalitesini arttırmada bir önemi olup olmadığını araştırmaktadır. Bir grup araştırmada deney grubu olarak yer almıştır. Bu gruba çeviri yapmadan önce ön bilgi verilmiştir. Kontrol grubuna ise ön bilgi verilmeden çeviri yapmaları istenmiştir. Sonuçlar göstermiştir ki, kontrol grubunun % 69u ön bilgi almadıklarından ön bilgi almak, çeviride daha başarılı olmakta faydalıdır.

Anahtar Sözcük: çeviri,art alan bilgisi, söylev

¹ Yrd. Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, İngiliz Dili Eğitimi, eposta:sakalin@atauni.edu.tr

Genişletilmiş Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı, İngilizce Öğretmenliği öğrencilerinin Çeviri derslerinde kullanılabilir etkili ve pratik yöntemler geliştirmektir. Bu çalışmada özellikle çeviride ön bilgi vermenin çevirinin daha başarılı olmasındaki etkisi ölçülmüştür.

Metot: Bu araştırmada ön bilgi vermenin Çeviri kalitesini yükseltmedeki rolü incelenmiştir. Önce deneklerin özellikleri tespit edilmiştir. Deneklerin ileri düzey İngilizce bilmelerine özen gösterilmiştir ki, İngilizce bilgisi eksikliğinden kaynaklanan engeller ortadan kalsın. Deneklerin 65 tane olmasına karar verilmiş ve hepsi de Atatürk Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü'nde ikinci sınıf lisans öğrencisidir. Farklı parçalardan 15 cümle dikkatle seçilmiştir çünkü çeviri üzerinde ön bilginin önemini ortaya koymada bu seçim önemlidir.

Araştırma üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Ve her aşama iki kısma ayrılmıştır. Her hafta belirli bir zamanda deneklere ana dillerine; Türkçe, çevirmek üzere beş cümle verilmiştir. İlk aşamanın ilk kısmında deneklerden cümleleri direk olarak ana dillerine çevirmeleri istenmiş, ön bilgi verilmemiştir. İkinci kısımda ise önce ön bilgi verilmiş sonra cümleleri tekrar çevirmeleri istenmiştir. Denekler çevirileri yaptıktan sonra, kendilerinden çevirileri hakkında konuşmaları istenmiştir; özellikle de ön bilgi verilmeden önce cümleleri doğru yapanlardan bu istenmiştir.

Tartışma: Araştırmanın sonuçları göstermiştir ki, deneklerin %69u ön bilgi verilmeden önce cümleleri doğru çevirmekte başarısız olmuş, ancak ön bilgi verildikten sonra cümleleri çevirmekte başarılı olmuştur. Deneklerin yaklaşık %16sı her iki aşamada da çevirileri doğru yapmakta başarılı olamamıştır. Bu da gösteriyor ki, ön bilgi vermek bu denekler üzerinde etkili olmamıştır. Aşağı yukarı deneklerin %9u ön bilgi alma kısmından önce, direk çeviri yapma kısmında doğru cevaplamıştır. Son olarak deneklerin %6sı cümlelerin gizli anlamını yakalamıştır. Ancak bu pastanın yalnızca %6lık kısmını kapsadığı için dikkate alınmamıştır

Sonuç: Öncelikle, İngilizce Öğretmenliği Bölümü'nde okuyan 65 öğrencinin katıldığı bu çalışma göstermiştir ki, deneklerin %69u ön bilgi almadan yaptıkları çevirilerde başarısız olmuşlardır. Ancak ön bilgi verildikten sonradır ki cümleleri doğru çevirmişlerdir. Bu yüzde, ön bilgi verme ile Çeviri arasındaki bağı onaylamaktadır. Bu yüzdeyi oluşturan öğrenciler, ön bilgi almanın Çeviri dersine olan yaklaşımlarını değiştirdiğini söylemişlerdir. Ayrıca bu çalışmanın Çevirinin tek bir yolu olmayıp birkaç farklı yoldan gidilebileceğini fark etmelerini sağladığını söylemişlerdir.

Ayrıca, 65 öğrencinin %9u ön bilgiye ihtiyaç duymadan ilk aşamada direk olarak cümleleri çevirmeyi başarmışlardır. Ön bilgiye ihtiyaç duymamışlardır çünkü daha önceden bu bilgiyi almışlardır. Örneğin, "That which we call a rose by any other name would smell as sweet" cümlesini deneklerin %43ü doğru çevirmiştir çünkü bir önceki dönem İngiliz Edebiyatı Dersi'ni aldıklarını ve Shakespeare'nin bir eserinde geçen bu alıntıyı oradan hatırladıklarını söylemişlerdir.

Yine, "I am doing a load of whites" cümlesini öğrencilerin %25i doğru çevirmiştir. Bunun da sebebi "Two and a Half Man" dizisini daha önceden izlemiş olmalarıdır. Oysa deneklerin bütünü "You always had a weak head" cümlesini ön bilgi almadan çevirmekte başarısız olmuşlardır bunun da sebebi cümlelerin geçtiği dizi pek popüler olmadığı için önceden izlenmemiş olmasıdır.

Sonuç: Sonuç olarak diyebiliriz ki, bir dilden bir dile çeviri yaparken içerik ön bilgisinin verilmesinin çeviride başarıyı artıracakı gerçeği gözardı edilemez. Çünkü ön bilgi verilerek beynimiz cümlenin önünde ve arkasında ne olduğu konusunda uyarılmaktadır. Yani, yazılı bir metni daha iyi anlamak ve daha iyi çevirmek için, cümlenin öncesi veya sonrasını ve hatta her ikisini de bilmemiz gerekir. Bu araştırma ayrıca, deneklerin de belirttiği gibi, bir parçayı çevirmede öğrencilerin ufkunu açıp daha geniş perspektiften bakmalarını sağlamıştır.

References

- Al-Issa, A. (2006) Schema Theory and L2 reading comprehension: Implications for Teaching. *Journal of College Teaching & Learning*, 3(7), 41-53.
- Brewer, W. F., & Treyens, J. C. (1981). Role of schemata in memory for places. *Cognitive Psychology*, 13, 207–230.
- Erten, I.H &Razi, S. (2009). The effects of cultural familiarity on reading comprehension. *Reading in a Foreign Language*, 21(1), 61-77.
- Farghal, M. (2003): Schemata and lexis in translation. *Perspectives: Studies in-Translatology*, 11(2), 125-133
- Friedman, A. (1979). Framing pictures: the role of knowledge in automatized encoding and memory for gist. *Journal of Experimental Psychology: General*, 108, 316–355.
- Glodjovic, A. (2010) Translation As a means of Cross-Cultural Communication: Some Problems in Literary Text Translations. *Linguistics and Literature*, 8(2), 141 – 151.
- Heizmann, S. (1994) Human Strategies in Translation and Interpreting - what MT can Learn from Translators. Paper presented at Machine Translation - Ten Years On, Proceedings of the International Conference at Cranfield University, 12-14 November 1994, The British Computer Society.
- Kim, H. (2006). The Influence of Background Information in Translation: Quantity vs. Quality or Both? *Meta : journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal*, 51(2), 328-342.
- Kloepfer, R. & Shaw, P. (1981). Intra- and Intercultural Translation. *Poetics Today*, 2(4), 29- 37.
- Kramsch, C. (1998). *Language and culture*. Oxford: Oxford University Press.
- Lotman, J., Uspensky, B. (1978). On the Semiotic Mechanism of Culture. *New Literary History*, 9(2), 211-32.

- Macizo, P. & Teresa M. B. (2009). Schema activation in translation and reading: A paradoxical effect. *Psicológica*, 30, 59-89.
- Mekheimer, M. A. (2012). Use of Culture-laden Texts to Enhance Culture-specific Translation Skills from English into Arabic. *AWEJ*, 3(1), 128-146.
- Newmark, Peter (1988). *Approaches to Translation*. Hertfordshire: Prentice Hall.
- Pena, Elizabeth (2007). Lost in Translation: Methodological Considerations in Cross-Cultural Research. *Child Development*, 78(4), 1255-1264.
- Pennycook, A. (2007). *Global Englishes and Transcultural Flows*. Routledge: London.
- Prahl, Birte (1994). *Typen von Reduktion im Translationsprozeß*. Universität Hildesheim,
- Quilici, J. L., & Mayer, R. E. (2002). Teaching students to recognize structural similarities between statistics word problems. *Applied Cognitive Psychology*, 16(3), 325-342.
- Rumelhart, D.E. (1980). *Schemata: the building blocks of cognition*. In R.J. Spiro, B.C.
- Schäffner, C. (Ed.) (2002). *The Role of Discourse Analysis for Translation and in Translator Training*. Clevedon, Buffalo: Multilingual Matters.
- Toury, G. (1978, revised 1995). "The Nature and Role of Norms in Translation." In Venuti, L. *The Translation Studies Reader*. London: Routledge.
- Wu, J. (2008) The Analysis of Cultural Gaps in Translation and Solutions, *CCSE Journals Online*, 1(2), 123-127. Retrieved from www.ccsenet.org/journal.html
- Yu, X. (2011) Exploration of Schema in Business English Translation. *English Language and Literature Studies*, 1(2), 141-147.